

Els nous productes turístics de l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu

Resum

Davant els nous reptes per encarar la difusió i protecció del patrimoni, el fet de fer-lo estimar i sentir-lo com a propi a la població, la societat i els equipaments culturals han de trobar noves solucions. L'Ecomuseu de les Valls d'Àneu no n'és una excepció. El tipus de públic que hi ha a Àneu s'ha de sentir prou interessat per comptar també amb l'Ecomuseu per satisfer aquesta necessitat. Pensem que tothom té una curiositat innata, que cal poc per desvetllar-la i si durant l'activitat guiada cada persona pot experimentar directament el patrimoni, s'haurà aconseguit l'objectiu. Per això s'ha creat un seguit d'activitats, basades en la disciplina de la Interpretació del patrimoni, que parteix de Freeman Tilden i que ha seguit evolucionant. Aquesta disciplina pretén revelar *in situ* el significat del llegat natural i cultural (patrimoni indivís, integral) al públic que el visita en el seu temps de lleure. En aquest cas s'hi va posar especial èmfasi, pel que la disciplina permet d'experiència i de lligam emocional directe amb el patrimoni interpretat.

Introducció

Com fer-ho per trencar els prejudicis existents sobre les activitats culturals, sobretot en un lloc on les activitats de tot tipus a la natura semblen les úniques possibles? Pensem que la tendència actual no és la de voler assistir a visites guiades segons el model tradicional: la persona que fa de guia verbalitza un munt d'informació i la persona que fa de *turista* l'escolta i assimila el que pot. Aquest model fa que en general es consideri que les visites guiades són avorrides i només per a gent molt especialitzada i/o interessada. Pensem, però, que tothom té una curiositat innata, que cal poc per desvetllar-la i que es pot satisfer si durant l'activitat guiada cada persona pot experimentar directament el patrimoni, i això en funció dels seus interessos, edat, nivell, etc.

Cristina Simó
i Espinosa,
investigadora i guia
interpretadora

Text

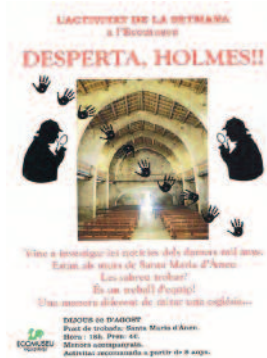
Amb aquesta visió hem pensat un seguit d'activitats. Per crear-les m'he basat en la disciplina de la Interpretació del patrimoni, que parteix dels ensenyaments de Freeman Tilden, i que han seguit fent evolucionar gent com ara Sam Ham, Don Aldridge, John Kohl, Renée Sivan, Jorge Morales i tants altres. Aquesta disciplina, amb un mètode concret i en permanent evolució, pretén revelar (en el sentit de traduir, podríem dir) *in situ*, el significat del llegat natural i cultural (parlem sempre de patrimoni indivís, integral), al públic que el visita en el seu temps de lleure. La majoria d'activitats de l'Ecomuseu estan pensades des d'aquest punt de vista, però en aquest cas s'hi va posar especial èmfasi pel que la disciplina permet d'experiència i de lligam emocional directe amb el patrimoni interpretat.

Aquest producte, aquest programa d'activitats de què us parlo, encara no s'ha posat íntegrament en funcionament. Algunes de les activitats encara estan en estadi de prova, mentre que altres ja s'han enllestit i sabem que funcionen. La idea és que cada dia, en temporada alta, a l'antiga era de batre de la casa on hi ha la seu de l'Ecomuseu, a aquesta hora de ningú d'abans del sopar, hi haurà una activitat curta, d'uns 20 minuts. Serà molt dinàmica i a un preu molt assequible. Aquesta activitat en realitat està pensada per fer picar el cuquet i quan la gent està engrescada, s'acaba. Han passat els 20 minuts! Però no deixarem la curiositat per satisfes. Si algú vol saber més, l'endemà hi ha una activitat més llarga relacionada. És una mica més cara, és clar, però no més que les visites que hem ofert fins ara (i que en part seguirem mantenint). Què esperem aconseguir? Volem que la gent tingui l'hàbit de venir a final de la tarda a l'era a veure què es cou aquest dia allà. Pensem que serà aquest hàbit el que fidelitzarà el públic, a condició de passar-s'ho bé. Res d'anunciar visites al romànic, o viatges al passat de la vall, no, no... Una mica de moviment i d'experiència directa és el que cal.

Un exemple, perquè s'entengui. Hi ha una activitat curta que es diu *Estris estranys*. La conductora de l'activitat disposa damunt d'una taula uns quants objectes que ha tret del magatzem del museu. Són objectes poc coneguts i algun fins i tot ni tan sols sabem per què servia. Es tracta que la gent els agafi i intenti imaginar per què els utilitzaria, no endevinar què era. La finalitat, a banda de picar la curiositat i l'enginy, és fer veure com en realitat cada invent acostuma a ser una suma d'invents anteriors i que les idees poden prendre camins imprevistos. En resum, que si tenim telèfons mòbils potser és perquè un dia algú va posar un cordill de pot a pot, vés a saber amb quina finalitat.

Però sobretot volem que a la gent li entri les ganes de veure més estris estranys i que sàpiguen que el magatzem de l'Ecomuseu, com si fos la cova d'Alí Babà, n'està ple. L'endemà poden participar en una activitat d'hora i mitja que es fa allà.

Aquesta activitat té com a frase clau *Definim patrimoni en funció de la necessitat que tenim d'ell*. Comença amb un discursset, amb l'ajuda d'un estri estrany, sobre la definició i percepció de patrimoni i sobre els objectius del magatzem. Després es fa una passejada per les col·leccions i es permet mirar, tocar (gairebé tot), preguntar, especular... Per donar-hi ambient,

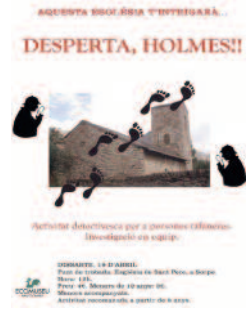

les prestatgeries estan relativament poc il·luminades i la gent va amb llanternes per poder veure bé els objectes que no estan a primera fila. Durant el recorregut passaran per davant d'algunes (suposades) incoherències com ara: què pinta una olla de pressió megamoderna enmig de les velles olles emmascarades? O un ratolí d'ordinador enxampat en una ratera vella, amb el cable penjant tristament? Algú farà la pregunta o passarà com en el conte del vestit de l'emperador?

Un altre exemple de parella d'activitats. En aquest cas la curta es diu *Edifici Trencaclosques*. Es tracta simplement de fer que la gent miri els murs de casa Gassia, la seu de l'Ecomuseu. Al cap d'un moment es comença a veure que hi ha una porta tapiada que no té sentit aparent, i una finestra entre dos pisos i..., mmm, quines coses més rares. Com podia haver estat la casa abans? Per què i com va canviar? Doncs la veritat és que no ho sabem tot, però ens podem inventar una hipòtesi que sigui coherent, oi? De seguida hauran passat els 20 minuts. Si algú s'ha inculat una mica del virus d'intentar entendre els murs dels edificis vells, font infinita de sorpreses, l'endemà pot assistir a l'activitat llarga, *Desperta, Holmes!* Es porta a terme en una església i la seva frase clau és *En els murs d'aquesta església es poden llegir les notícies dels últims 900 anys*. S'organitza la gent en petits grups i se'ls dona el dibuix de la planta original de l'església. Res a veure amb l'actual, realment... Els canvis i les incoherències que localitzin són notícies que han quedat escrites als murs. Les que trobin valen, qualsevol, però hauran de triar-ne dos per equip, perquè no s'allargui massa l'activitat. A mesura que les van exposant es van llegint les notícies: les bigues cremades de l'incendi del segle xx, l'escut nobiliari que al s. xvi es va imposar en perdre la vall la independència, els pilars quasi desapareguts de l'obra original del s. xii, etc. Una pregunta porta a una altra i així s'anirà descabdellant la història de l'església segons la curiositat del públic i no amb un guió imposat. No importa si no s'explica tot. Als diaris tampoc no ho llegim tot, i quantes vegades es comença per l'última pàgina.

Hi ha diverses parelles més d'activitats: sobre el menjar diari, sobre les creences, etc. Hi ha també activitats sense parella, com l'estrella de l'estiu passat, convenientment remodelada. Es tracta de la Pastorada, amb la frase clau *Entendre aquest ramat de cabres (re)concilia món urbà i món rural*. Es tracta d'ajuntar cabres i turistes, pastor i guia, i sortir a pasturar una estona, passant després per la formatgeria. El pastor explica com gestiona actualment el ramat i la producció formatgera. La guia de l'Ecomuseu explica com es feia en el passat i per què les coses han canviat. Una de les coses que s'evidencia és que, tant en el passat com en el present, decisions polítiques, econòmiques, de qualsevol àmbit, que s'han pres molt lluny acaben influint aquí. A través d'aquestes consideracions es pretén que el públic pugui entendre que la seva actitud i les seves accions tenen repercussions directes més lluny del seu entorn immediat. Encara que no ho sembli, ell influeix sobre l'existència del ramat (comprant formatge, per exemple) i el ramat influeix sobre el públic en conservar el paisatge que l'ha atret fins allà. Ambdós es necessiten!

Una altra activitat per ara sense parella consisteix a anar de nit, amb un vinet i una mica de pica-pica, a llegir relats entre les ruïnes d'un antic monestir benedictí al qual cal arribar caminant. No

es pretén donar a conèixer la història ni el valor del lloc. Per a això ja hi ha les visites diürnes. Però si el monestir no hi fos, anar a llegir relats de nit allà seria una activitat totalment diferent i que es podria fer a qualsevol lloc. Les ruïnes hi aporten un valor determinat, un sabor peculiar. És un dels seus valors patrimonials.

Com vam fer, en aquest cas, per anar provant les activitats noves? Es va decidir convocar persones que no estiguessin directament relacionades amb el món de

l'Ecomuseu ni que es dediquessin específicament al món cultural. A la primera convocatòria van venir nou persones de les onze a les quals es va contactar. Es van atrevir a repetir en tres ocasions i van afegir més persones, algunes del sector hoteler. Es van divertir, es van sorprendre (qui ho diria, tan avorrits que són els museus!). El fet que hi hagués aquesta representació casual de l'hostaleria va resultar un valor afegit a l'hora de promocionar-nos. Aquest any mirarem de convocar altres persones. Amb el primer grup poc a poc s'ha anat creant una dinàmica interna entre les persones que el formen, i un cert grau d'expectativa cap al que havien de fer. Aquest fet tenia els seus avantatges a l'hora d'avaluar, ja que anaven posant el llistó alt i afinant el criteri. Però per altra banda pensem que el grup va anar esdevenint poc representatiu, ja que la majoria de vegades a les activitats, sobretot a l'estiu, hi ve gent que no es coneix entre si i amb moltes casuístiques diferents. Pensem que és millor si el grup de prova s'assembla més a aquesta realitat.

Finalment us parlaré un moment només de l'Esperanceta. L'Esperanceta és la vella pubilla de casa Gassia. Tot un personatge representat per una actriu professional, la Noemí Busquets, que també és guia de l'Ecomuseu. L'Esperanceta va començar les seves aparicions ja fa uns anys, amb un èxit contundent. Fa visites teatralitzades?, espectacles?, monòlegs?, sacsejades de públic? És difícil definir-la exactament, s'ha de venir a veure. Ella ensenya la casa (l'Ecomuseu) d'una altra manera. La casa, la vida i tot un seguit de temes que es va traient de la màniga. A vegades també va a les fires, a veure què s'hi cou, o passa els ports i va a posar el nas a altres valls. Ella i les seves cosines, la Jaqueline i la Esperansita, són un cas com un cabàs. Només s'ha de dir que s'ha de reservar amb temps l'entrada.

Conclusió

Esperem aquest estiu poder tenir en funcionament la majoria d'aquestes activitats i poder-ne fer una bona avaluació. Creiem que la visió diferent que aporten ajudarà a canviar la percepció de patrimoni, la de les visites guiades etiquetades de *culturals* i que farà augmentar el nombre de persones que les fan. Això repercutirà també en la conservació tant del patrimoni com de les entitats que el difonen i el protegeixen.

